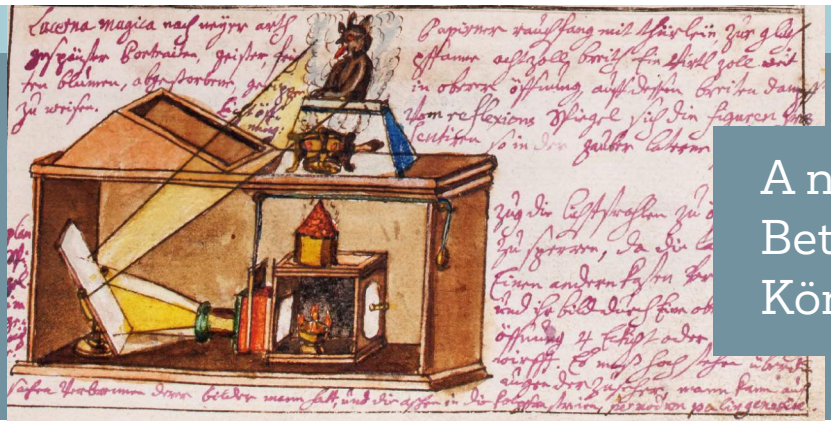

Fotók: Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár

A nagyenyedi Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár digitalizált kéziratai

A Nagyenyedi Református Kollégium Nagykönyvtára, ami ma a Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtár nevet viseli 404 éves múltra tekint vissza. Bethlen Gábor fejedelem 1622-ben alapította meg a Collegium Academicumot, amely 1658-ig működött Gyulafehérváron. A kollégiumot 1662-ben Nagyenyedre költöztette I. Apafi Mihály fejedelem. A kollégium könyvtára 1707-ben és 1849-ben is szinte teljesen elpusztult. Mintegy 500 kötet az, ami túlélte a legutóbbi pusztítást. Az egyik ilyen mementó a kollégium alapítványainak és ösztöndíjasainak névsorát tartalmazó kéziratban olvasható Mihályi Károly bejegyzésében: "Megvolt ezen jegyzőkönyv a maga teljes eredeti épségében 1848-dik év Novemberéig. Az akkori gyászos polgárháború azonban e könyven is, mint a Collegium többi javain, rajta hagyta romboló keze nyomát. A romok közt megtaláltatvány ázott, roncsolt, szagatott állapotban, – gondviselés alá vetetett, és a 173[!]–178, 185–186, 211–216 lapok hiával, melyek a megtaláláskor kivoltak szakasztva, – újra beköttetett." A könyvtár állománya ma 60 ezer kötetet számlál, és régi nyomtatványok, kéziratok, fényképek, iskolai értesítők, újságok, aprónyomtatványok alkotják. 2005-től ismét az Erdélyi Református Egyházkerület fenntartásában működik.

A könyvtár értékes részét képezik a kéziratok, amelyek több mint 600 tételt tartalmaznak a 15. századi kódexlapoktól a 20. századi gépelt kéziratokig. 2025-ben a Nemzetközi Magyarságtudományi Társasággal és a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központtal partnerségben 129 darab, 1850 előtti kéziratot digitalizáltak a könyvtár gyűjteményéből. Összesen 43508 oldal vált digitálisan is elérhetővé, amelyekről 35629 felvétel készült. A program támogatója a Miniszterelnökség és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. volt. A digitalizált kéziratok először a *REAL-MS* nyílt hozzáférésű repozitóriumába voltak feltöltve. Most *az Erdélyi Digitális Adattárban* is elérhetővé váltak.

A tavaly lezajlott projekt keretében a könyvtár kéziratgyűjteményének csupán egy töredéke vált digitálisan is elérhetővé. Köztük van három 17. századi kötet, Bölönyi Zsigmond prédikációgyűjteménye 1674-ből, II. Apafi Mihály erdélyi fejedelem magányos könyörgései és Johannes Coccejus tanait tartalmazó kötet 1673-ból. Ez utóbbi kisméretű, de tartalmában annál nagyobb jelentőségű kézirat a 17. századi coccejanizmus fontos forrása. A Nagyenyedi Református Kollégiumban Dézsi Márton professzor nagyon korán megismertette a coccejanizmus tanait diákjaival és ezen kézirat az 1673 és 1676 közötti vizsgatételeit is tartalmazza. A kéziratok jelentős része, kollégiumi és németalföldi egyetemi előadások jegyzetei, prédikációgyűjtemények, kéziratos katekizmusok. A kollégiumtörténet fontos forrásai is bárki számára tanulmányozhatóvá váltak. Köztük a könyvtár 1752-es katalógusa, a kollégium természettudományi múzeumának első leírása 1796-ból, a kollégium alapítványai és ösztöndíjasainak névsora 1793-tól kezdve, a kollégium törvényei és a törökbúzadézsmaper iratai. Ez utóbbi több mint 2000 oldalon keresztül ismerteti a Nagyenyed városa és a kollégium között majdnem 100 évig tartó per iratanyagát. Kuriózumként megemlíthető még egy örmény nyelvű imádságoskönyv, amely a nesztóriánusok számára készült, illetve a rovásírásos emlékek is.

A kéziratok digitalizálása állományvédelmi szempontból is fontos volt. A fő cél azonban az volt, hogy könnyebb hozzáférést biztosítsunk ezekhez a forrásokhoz, és hogy azok bekerüljenek a tudományos körforgásba, ezáltal megkönnyítve a kutatók munkáját. Készülőben van egy kéziratkatalógus is, amelyben elérhető lesz a teljes kéziratgyűjtemény részletes leírása. Reményeink szerint a jövőben az összes kézirat digitálisan is olvashatóvá válik.

Gordán Edina